

STANDARD ZA PROTIVMINSKE AKCIJE U BiH

POGLAVLJE 1.

VRAĆANJE POVRŠINE

Do sada su urađena samo tri poglavlja Standarda za protivminske akcije (PMA) u BiH i to:

Poglavlje 1. Vraćanje površine;

Poglavlje 2. Netehničko izviđanje i

Poglavlje 3. Tehničko izviđanje u procesu vraćanja površine (Land Release).

Do izrade ostalih poglavlja ovog Standarda će se, umjesto nedostajućih poglavlja primjenjivati odgovarajuća poglavlja Standarda za uklanjanje mina i NUS u BiH.

SADRŽAJ

1. SKRAĆENICE	3
2. TERMINI I DEFINICIJE	4
3. UVOD	9
4. VRAĆANJE POVRŠINE	10
5. RAZUMNI NAPORI I PREOSTALI RIZIK	13
6. UPRAVLJANJE KVALITETOM.....	14
7. IZVJEŠTAVANJE	14
8. ULOGE U PROCESU VRAĆANJA POVRŠINE	15
9. AKTIVNOSTI POSLIJE VRAĆANJA POVRŠINE.....	17
10. PRILOZI.....	19

1. SKRAĆENICE

BiH	Bosna i Hercegovina
BHMAC ..	Centar za uklanjanje mina u BiH
CI	Ciljana istraga
ESZR	Eksplozivna sredstva zaostala iz rata
GIS.....	Geografski informacioni sistem
KK	Kontrola kvaliteta
MSP	Minski sumnjivo područje
NES.....	Napuštena eksplozivna sredstva
NTI	Netehničko izviđanje
NUS.....	Neeksplodirana ubojna sredstva
OK	Osiguranje kvaliteta
PMA	Protivminske akcije
POPO.....	Potvrđeno opasna površina
SI	Sistematska istraga
SOP.....	Standardne operativne procedure
SOPO.....	Sumnjivo opasna površina
TI.....	Tehničko izviđanje

2. TERMINI I DEFINICIJE

U cilju usaglašavanja sa međunarodnim standardima, u zagradi je napisan odgovarajući termin na Engleskom jeziku, koji je u skladu sa standardom IMAS 04.10.

Centar za uklanjanje mina u BiH – BHMAC (Mine Action Centre (MAC))

Centar za uklanjanje mina u BiH (BHMAC) je institucija osnovana na državnom nivou i to Zakonom o deminiranju u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 5/02) kao stručna služba Komisije za deminiranje u BiH.

Ciljana istraga - CI (Targeted investigation)

Ciljana istraga (CI) je aktivnost traženja naznaka miniranosti na osnovu lokacijski određenih dokaza o postojanju mina u SOPO i POPO korištenjem tehničkih metoda.

Deminerska organizacija (Mine action organization)

Deminerska organizacija je organizacija koja može biti registrovana kao vladina, nevladina ili komercijalna, a koja je akreditovana za provođenje jedne ili više protivminskih akcija.

Direktni dokazi miniranosti

Direktni dokazi miniranosti su takvi dokazi koji ukazuju na izvjesno postojanje mina na površinama na koje se odnose.

Napomene:

Sa stanovišta izvjesnosti pronalaska mina na koje dokazi miniranosti upućuju, oni se mogu podijeliti na direktne i indirektne.

Podjela dokaza na direktne i indirektne ima samo jednu svrhu, a to je razvrstavanje minski sumnjivih površina na SOPO (indirektni dokazi) i POPO (direktni dokazi).

Eksplzivna sredstva zaostala iz rata - ESZR (Explosive Remnants of War (ERW))

Eksplzivna sredstva zaostala iz rata (ESZR) su napuštena eksplozivna sredstva (NES) i neeksplozivna ubojna sredstva (NUS).

Geografski informacioni sistem - GIS (Geographical Information System)

Geografski informacioni sistem (GIS) je organizovan sistem kompjuterskog hardvera i softvera, geografskih podataka i osoblja zaduženog za efikasno prikupljanje, pohranjivanje, ažuriranje, rukovanje, analizu i prikaz svih oblika informacija vezanih za geografski određene informacije.

Indirektni dokazi miniranosti

Indirektni dokazi miniranosti su takvi dokazi koji ukazuju na neizvjesno postojanje mina na površinama na koje se odnose.

Napomene:

Sa stanovišta izvjesnosti pronalaska mina na koje dokazi miniranosti upućuju, oni se mogu podijeliti na direktne i indirektne.

Podjela dokaza na direktne i indirektne ima samo jednu svrhu, a to je razvrstavanje minski sumnjivih površina na SOPO (indirektni dokazi) i POPO (direktni dokazi).

Istražna staza

Istražna staza je staza po kojoj rade demineri u ciljanoj ili sistematskoj istrazi manuelnom metodom (sa ili bez prethodne mašinske pripreme), od mjesta ulaska sa sigurne površine do površine za ciljanu istragu ili površine za sistematsku istragu, kao i unutar ovih površina sve do otkrivanja mina, ili naznaka miniranosti i određivanja definisane površine za čišćenje.

Komisija za deminiranje (National Mine Action Authority (NMAA))

Komisija za deminiranje je centralno tijelo za poslove deminiranja u BiH osnovano Zakonom o deminiranju BiH i koje radi u sastavu Ministarstva civilnih poslova BiH, te za svoj rad odgovara tom ministarstvu.

Kontrola kvaliteta – KK (Quality Control (QC))

Kontrola kvaliteta (KK) je dio upravljanja kvalitetom usmjerena na ispunjavanje zahtjeva kvaliteta (ISO 9000:2000).

Napomena:

*Kontrola kvaliteta odnosi se na inspekciju gotovog proizvoda. U slučaju **humanitarnog deminiranja**, gotovi proizvod je očišćena površina.*

Mina (Mine)

Mina je ubojito eksplozivno sredstvo koje se postavlja na ili ispod površine tla ili neke druge površine, kako bi detonirala uslijed prisustva, blizine ili kontakta sa osobama, ili vozilom, a s ciljem nanošenja ljudskih žrtava i prouzrokovanja štete na materijalno-tehničkim sredstvima.

Minski sumnjivo područje – MSP

Minski sumnjivo područje (MSP) je površina koja se sastoji od SOPO i POPO jedne ili više minski ugroženih zajednica (obuhvaćenih u potpunosti ili djelimično), a koja je odabrana da se kao jedna logična cjelina tretira procesom vraćanja površine (Land Release process).

Napomena:

MSP u toku NTI može biti i prošireno.

Kroz NTI se analiziraju i sve informacije iz područja u okolini MSP koje mogu uticati na donošenje odluka o dijelovima MSP.

Napušteno eksplozivno sredstvo - NES (Abandoned Explosive Ordnance (AXO))

Napušteno eksplozivno sredstvo (NES) je eksplozivno sredstvo koje nije upotrijebljeno za vrijeme oružanog sukoba, koje je iza sebe ostavila ili odbacila neka od sukobljenih strana, a koji više nije pod kontrolom strane koja ga je ostavila ili odbacila. NES može ili ne mora biti naoružano ili drukčije pripremljeno za upotrebu (CCW protokol V).

Netehničko izviđanje - NTI (Non-Technical Survey)

Netehničko izviđanje (NTI) je aktivnost kojom se prikupljaju i analiziraju informacije o prisustvu, vrsti i rasporedu mina bez upotrebe tehničkih metoda.

Napomena:

Iako se u netehničkom izviđanju ne koriste tehničke metode, postoji čvrsta veza između netehničkog i tehničkog izviđanja. U netehničkom izviđanju se određuju površine koje će biti tehnički izviđane. U netehničkom izviđanju se analiziraju sve informacije koje su prikupljene tehničkim izviđanjem i donosi odluka o daljim aktivnostima.

Neeksplozivno ubojno sredstvo - NUS (Unexploded Ordnance (UXO))

Neeksplozivno ubojno sredstvo (NUS) je sredstvo koje je naoružano ili drukčije pripremljeno za upotrebu i upotrijebljeno. NUS je ispaljeno, bačeno, lansirano ali još uvijek neeksplozivno bilo zbog kvara, što je tako projektovano, ili iz bilo kojeg drugog razloga.

Očišćena površina

Očišćena površina (m²) je definisana površina očišćena putem uklanjanja i/ili uništavanja svih mina i ESZR do zahtijevane dubine.

Osiguranje kvaliteta – OK (Quality Assurance (QA))

Osiguranje kvaliteta (OK) je dio upravljanja kvalitetom usmjeren na uspostavu povjerenja da će postavljeni zahtjevi za kvalitetom biti ispunjeni (ISO 9000:2000).

Napomena:

Svrha osiguranja kvaliteta u humanitarnom deminiranju je da potvrdi da su procedure upravljanja i operativne procedure za deminiranje odgovarajuće, da se primjenjuju, te da će propisani zahtjevi biti dostignuti na siguran, efektivan i efikasan način.

Interno osiguranje kvaliteta provode same deminerske organizacije.

BHMAC provodi vanjske inspekcije.

Otkazana površina (Cancelled area)

Otkazana površina (m²) je definisana površina za koju je zaključeno da ne sadrži dokaze zagađenosti minama nakon provođenja NTI sumnjivo i/ili potvrđeno opasne površine.

Napomene:

Radi se o površini za koju je zaključeno da ne sadrži mine, a koja nije tretirana tehničkim metodama, što ne znači da za zaključivanje da na ovoj površini nema mina nisu upotrijebljene informacije sa susjednih površina koje su tehnički izviđane ili čišćene.

Zatečene površine bez utvrđenog rizika određene kroz ranije generalno izviđanje će biti tretirane kao otkazane površine.

Potvrđena opasna površina - POPO (CHA-Confirmed Hazardous Area)

Potvrđena opasna površina (POPO) je površina gdje je prisutnost mina već dokazana na osnovu direktnih dokaza o postojanju mina.

Napomena:

Zatečene rizične površine koje su rezultat dosadašnjeg generalnog izviđanja će biti tretirane kao POPO.

Preostali rizik (residual risk)

Preostali rizik je onaj rizik koji preostaje nakon što se iscrpe svi razumni napori da se identifikuju i dokumentuju zagađene površine, ili da se ukloni prisustvo ili sumnja na mine, ili ESZR.

Protivminske akcije – PMA (Mine action)

Protivminske akcije (PMA) su aktivnosti koje imaju za cilj smanjenje socijalnog, ekonomskog i ekološkog uticaja mina i eksplozivnih sredstava preostalih iza rata, uključujući neeksplozirane kasetne podmunicije.

Napomena:

U protivminskim akcijama ne radi se isključivo o deminiranju, nego o ljudima i društvima, kao i o tome kako protivpješadijske mine i zagađenost eksplozivnim sredstvima djeluju na njih. Cilj protivminskih akcija je smanjenje rizika od mina i ESZR do nivoa u kojem ljudi mogu sigurno živjeti, zatim rješavanje problema žrtava, te razvoj ekonomije, društva i zdravlja koji mogu krenuti naprijed bez prepreka, a koje nameće zagađenje minama i eksplozivnim sredstvima preostalim iza rata. Protivminske akcije sastoje se od pet komplementarnih grupa aktivnosti:

- a) *MRE – upozoravanje na opasnosti od mina;*
- b) *Humanitarno deminiranje, tj. izviđanje, izrada karata, obilježavanje i čišćenje mina i eksplozivnih sredstava preostalih iza rata;*
- c) *Pomoć žrtvama mina, koja uključuje rehabilitaciju i ponovno uključanje u društvo;*
- d) *Uništavanje zaliha; i*
- e) *Zagovaranje nekorištenja protivpješadijskih mina.*

Reducirana površina (Reduced land)

Reducirana površina (m²) je definisana površina za koju je zaključeno da ne sadrži dokaze zagađenosti minama, a nakon provođenja tehničkog izviđanja SOPO i/ili POPO.

Napomena:

Zatečene tehnički izviđene površine, kao i površine bez utvrđenog rizika kroz CI će biti tretirane kao reducirane površine.

Sistematska istraga – SI (Systematic investigation)

Sistematska istraga je aktivnost traženja naznaka miniranosti na osnovu lokacijski neodređenih dokaza o postojanju mina u SOPO i POPO, uz korištenje tehničkih metoda.

Sumnjiva opasna površina - SOPO (Suspected Hazardous Area - SHA)

Sumnjiva opasna površina (SOPO) odnosi se na površinu na kojoj postoji osnovana sumnja za kontaminaciju, na osnovu indirektnih dokaza o postojanju mina.

Napomena:

Zatečene sumnjive površine koje su rezultat sistematskog izviđanja će biti tretirane kao SOPO.

Svi razumni napori (All reasonable effort)

Svi razumni napori podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora uloženi u identifikaciju i dokumentovanje kontaminiranih površina, ili uklanjanje prisustva/sumnje na mine. Svi razumni napori se smatraju upotrijebljenim kad je uvođenje dodatnih resursa neopravdano u odnosu na očekivani rezultat.

Tehničko izviđanje -TI (Technical survey)

Tehničko izviđanje (TI) je proces prikupljanja i analize podataka o prisustvu, vrsti i rasporedu mina korištenjem prikladnih tehničkih metoda, kako bi se jasnije odredilo gdje je kontaminacija minama prisutna a gdje nije. TI se provodi kroz ciljanu i/ili sistematsku istragu.

Upravljanje kvalitetom (Quality Management (QM))

Upravljanje kvalitetom podrazumijeva koordinisane aktivnosti na usmjeravaju i kontrolisanju organizacije u smislu kvalitete (ISO 9000:2000).

Vraćanje površine (Land release)

Vraćanje površine je proces primjene svih razumnih napora kako bi se identifikovala i uklonila svaka prisutnost i sumnja na mine kroz NTI, TI i/ili čišćenje.

3. UVOD

Vraćanje površine je novi pristup rješavanju problema mina. Ovaj pristup je promovisan u međunarodnim standardima za protivminske akcije – IMAS.

Bosna i Hercegovina (BiH) se opredijelila za primjenu ovog pristupa u rješavanju problema sa minama.

Ovim pristupom se tehničko izviđanje i čišćenje provodi na efikasniji i efektivniji način.

Bitna razlika u ovom pristupu, u odnosu na do sada korišteni, je prebacivanje težišta u rješavanju problema na netehničke metode izviđanja.

Prema ovom pristupu, težište u rješavanju problema sa minama se stavlja na proces NTI kojim se prikupljaju i analiziraju sve informacije o miniranosti, bez upotrebe tehničkih metoda.

Tehničko izviđanje (TI) se koristi za provjeru i potvrdu informacija prikupljenih kroz netehničko izviđanje (NTI), kao i za što preciznije određivanje granica miniranih površina.

Čišćenjem se uklanjaju mine / ESZR sa površina koje su određene kroz proces NTI i TI.

Površina na kojoj su provedene operacije čišćenja se deklarise kao očišćena i kao takva se vraća korisnicima na upotrebu.

Površina na kojoj je nakon provedenih operacija TI zaključeno da ne sadrži dokaze o zagađenosti minama, deklarise se kao reducirana površina i kao takva se vraća korisnicima na upotrebu.

Ostala površina koja je prethodno bila predmet NTI, a za koju nisu pronađeni dokazi miniranosti, deklarise se kao otkazana površina i kao takva se vraća korisnicima na upotrebu.

Pristup vraćanja površine (Land Release) primjenjuje koncept svih razumnih napora. Svi razumni napor predstavlja nivo napora koje je potrebno uložiti da bi se dostigao željeni nivo povjerenja na izlazu sistema.

Primijenjeno na proces vraćanja površine, ovo znači da su uloženi svi napor koje je bilo razumno primijeniti da bi se osiguralo da na očišćenim, reduciranim i otkazanim površinama nema opasnosti od mina.

Preostali rizik je rizik koji preostaje nakon primjene svih razumnih napora da se prikupe i analiziraju sve informacije o miniranosti, da se te informacije lociraju na terenu i da se ukloni opasnost koju one predstavljaju.

Nakon primjene svih razumnih napora tokom procesa vraćanja površine (NTI, TI i čišćenja gdje je to neophodno), a u skladu sa Standardom za PMA u BiH, Vijeće ministara BiH u ime države BiH preuzima odgovornost za ovoj preostali rizik.

4. VRAĆANJE POVRŠINE

4.1. Grupisanje sumnjivih površina u minski sumnjiva područja – MSP

Proces vraćanja površine zasniva se na prikupljanju i analizi svih informacija o miniranosti, pri čemu treba uzeti u obzir sve relevantne informacije vezane za šire područje, kao što su način ratovanja, tok ratnih dejstava, najčešće korištene mine, uobičajeni način postavljanja mina i sl.

Zbog toga će se za primjenu procesa vraćanja površine odrediti šire područje, koje se sa stanovišta problema miniranosti može tretirati kao logična cjelina – MSP. To područje obuhvata jednu ili više minski ugroženih zajednica.

BHMAC uz podršku ovlaštenih predstavnika općina (lokalnih zajednica) izvršava grupisanje sumnjivih površina na teritoriji te općine u logične cjeline pojedinačnih MSP-ova i definiše prioritete, odnosno redoslijed izvođenja i oslobađanja MSP-a.

U slučaju iskazanih potreba za hitnim rješavanjem manjih površina, te površine mogu biti izuzete iz već definisanih MSP-a i tretirane kroz proces vraćanja površine.

Proces definisanja MSP-a uključuje i određivanje prioriteta, a koji se definiše u Metodologiji BHMAC-a - Općinsko planiranje.

4.2. Tok aktivnosti na odabranom MSP-u

Aktivnosti koje se provode sa ciljem vraćanja površine korisnicima, grupišu se u tri cjeline: NTI, TI i čišćenje.

- NTI provodi BHMAC. NTI je definisano u Standardu za PMA u BiH - poglavlje 2. – Netehničko izviđanje i SOP-om BHMAC-a za NTI.
- TI provode akreditovane deminerske organizacije, a upravljanje i nadzor nad procesom vraćanja površine vrši BHMAC. TI je definisano u Standardu za PMA u BiH - poglavlje 3. – Tehničko izviđanje.
- Čišćenje provode akreditovane deminerske organizacije, a upravljanje i nadzor nad procesom vraćanja površine vrši BHMAC. Čišćenje je definisano u Standardu za PMA u BiH - poglavlje – Organizacija radilišta i manuelne operacije.

Prva aktivnost koja se provodi je NTI.

NTI je neprekidan dio procesa vraćanja površine pod čijim okriljem se odvijaju TI i čišćenje, na način da se sve informacije prikupljene TI i čišćenjem vraćaju u NTI gdje se analiziraju i služe za donošenje odluka o daljem toku aktivnosti.

NTI počinje prikupljanjem svih informacija do kojih se može doći bez izlaska na teren i sveobuhvatnom analizom tih informacija. Ovo ujedno predstavlja i pripremu za terenske aktivnosti. U toku terenskih aktivnosti se provjeravaju postojeće i prikupljaju nove informacije. Završetak ovog dijela NTI podrazumijeva da su iscrpljeni svi razumni napor i prikupljanju informacija samo netehničkim metodama i da je u daljnjem radu potrebno uključiti i tehničke metode. Nakon toga, BHMAC će izraditi izvještaj o NTI u kojem će,

pored ostalog, biti na analitički i grafički način predstavljene sve informacije potrebne za daljnje aktivnosti. Dio tog izvještaja je i operativni plan TI i čišćenja.

Operativni plan predstavlja planiranje angažovanja deminerskih organizacija na nastavku prikupljanja informacija tehničkim metodama. BHMAL može samostalno raditi poslove NTI do završetka izrade operativnog plana. Nakon toga je potrebno provesti proceduru izbora akreditovane deminerske organizacije za provođenje operacija TI i čišćenja.

Operacije TI imaju za cilj provjeru i/ili potvrđivanje informacija dobivenih kroz NTI, precizno lociranje dokaza miniranosti na terenu i određivanje granica miniranosti. Operacije čišćenja imaju za cilj uklanjanje opasnosti od mina i ESZR koja je potvrđena i čije su granice određene tehničkim izviđanjem. Operacije čišćenja treba posmatrati kao nastavak operacija TI.

U NTI koje se provode paralelno sa TI sve informacije dobivene tehničkim metodama se prate i analiziraju, na osnovu čega se donose odluke o daljnjim aktivnostima TI.

U toku provođenja operacija TI i čišćenja, deminerska organizacija i BHMAL su obavezni održavati saradnju sa lokalnim zajednicama, organizacijama, institucijama i stanovništvom u cilju kontinuiranog prikupljanja informacija.

Operacije TI i čišćenja završavaju kada su uloženi svi razumni naponi da se prikupe svi dokazi miniranosti, da se ti dokazi lociraju na terenu, da se utvrde njihove granice i da se ukloni opasnost koju oni predstavljaju.

Ovo znači da su se stekli uslovi da se kompletna površina MSP vrati korisnicima.

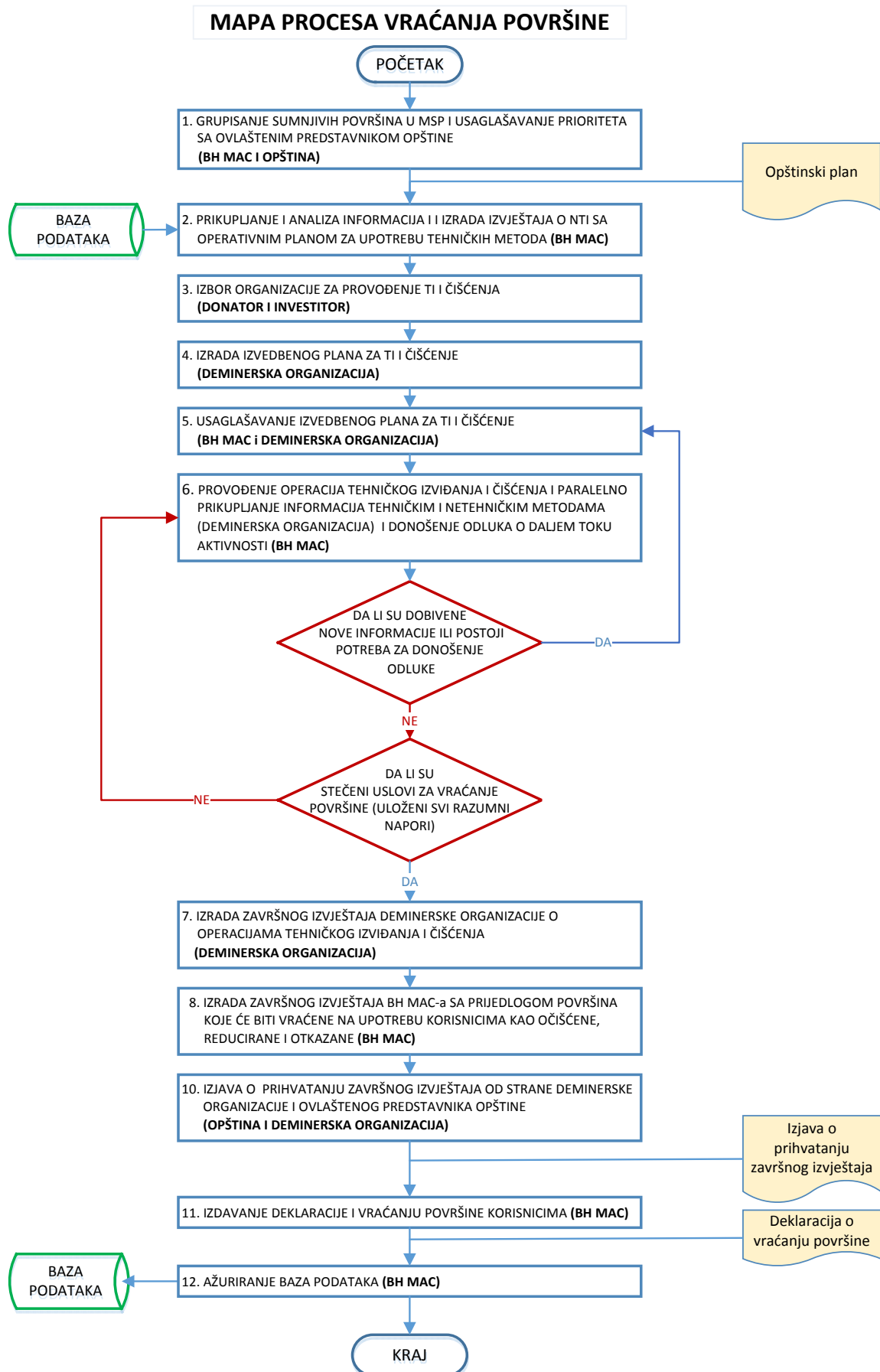
U slučajevima kada se u okviru MSP kroz NTI i TI potvrdi postojanje većih površina zagađenih minama i nakon što se njihove granice utvrde kroz TI, ako ne postoje resursi da se u razumnom roku izvrši čišćenje tih površina, takve površine će se deklarirati kao POPO, označiti u skladu sa Standardom za PMA u BiH - poglavlje – Obilježavanje minirane površine, upozoriti lokalno stanovništvo, a ostatak MSP vratiti korisnicima.

Nakon završetka operacija TI i čišćenja, deminerska organizacija sačinjava završni izvještaj o provedenim operacijama na MSP.

BHMAL sačinjava završni izvještaj čiji je sastavni dio prijedlog površina koje će biti vraćene korisnicima kao očišćene, reducirane i otkazane.

BHMAL sačinjava izjavu o prihvatanju završnog izvještaja. Izjavu kojom se prihvata završni izvještaj potpisuju BHMAL, deminerska organizacija i ovlašteni predstavnik općine. Potpisivanjem ovog akta deminerska organizacija i općina potvrđuju da su upoznate sa završnim izvještajem BHMAL-a i da u trenutku potpisivanja izjave nemaju nikakva nova saznanja o miniranosti na području MSP-a koja nisu obuhvaćena završnim izvještajem BHMAL-a.

Nakon potpisivanja izjave o prihvatanju završnog izvještaja od strane svih potpisnika, BHMAL izdaje Deklaraciju o vraćanju površine korisnicima.

5. RAZUMNI NAPORI I PREOSTALI RIZIK

Svi razumni naponi podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora uloženi u prikupljanje informacija o prisustvu mina ili sumnji na prisustvo mina, analizu tih informacija, lociranje na terenu površina na koje se te informacije odnose i uklanjanje prisustva mina ili sumnje na prisustvo mina. Smatra se da su upotrijebljeni svi razumni naponi kad je uvođenje dodatnih resursa neopravdano u odnosu na očekivani rezultat.

Razumni naponi u NTI podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora da se prikupe informacije o prisustvu mina ili sumnji na prisustvo mina, analiziraju prikupljene informacije i lociraju na terenu površine na koje se te informacije odnose, a koje su detaljnije specifikovane u Standardu za PMA u BiH - poglavlje 2. – Netehničko izviđanje.

Razumni naponi u TI podrazumijevaju minimalni prihvatljivi nivo napora da se odgovarajućim tehničkim metodama i procedurama lociraju na terenu dokazi miniranosti, da se odrede granice minirane površine, ako ona postoji, ili da se ukloni sumnja na mine na površini na koju se dokazi miniranosti odnose, a koji su detaljnije specifikovani u Standardu za PMA u BiH - poglavlje 3. – Tehničko izviđanje.

BHMAC u odgovarajućim poglavljima Standarda za PMA u BiH preciznije definiše šta se u pojedinim podprocesima vraćanja površine podrazumijeva pod razumnim naporima.

Zbog kompleksnosti samog procesa, BHMAC ne može predvidjeti sve moguće situacije u kojima će se donositi odluke o tome kada i na koji način će biti uloženi svi razumni naponi.

Potreban nivo povjerenja u vraćenu površinu obezbjeđuje se kroz sistem kontrole kvaliteta i osiguranja kvaliteta, na način da će odgovarajućim SOP-ovima biti identifikovana donošenja odluka, propisan način izvještavanja o donošenju odluka sa činjenicama na osnovu kojih se donose odluke. Odluke donosi kvalifikovano osoblje, a te odluke će biti podvrgnute kontroli od nadređene osobe sa potrebnim stručnim i rukovodnim kompetencijama.

Preostali rizik je onaj rizik koji preostaje nakon što se iscrpe svi razumni naponi da se identifikuju i dokumentuju zagađene površine, ili da se ukloni prisustvo ili sumnja na mine/ESZR.

Na gore opisan način će preostali rizik biti sveden na minimum, pa je svaki budući neželjeni događaj posljedica slučajnosti koju nije bilo moguće predvidjeti prije i u toku izvođenja operacija.

Kao i u ostalim procesima, tako i u procesu vraćanja površine ne postoji apsolutna sigurnost, već postoji preostali rizik da je na otkazanim, reduciranim i očišćenim površinama ostala neotkrivena mina.

Za ovaj preostali rizik odgovara Vijeće ministara BiH u ime države BiH, a u skladu sa pozitivno pravnim propisima na snazi u BiH.

6. UPRAVLJANJE KVALITETOM

Upravljanje kvalitetom u procesu vraćanja površine korisnicima je definisano u Standardu za PMA u BiH – poglavlje – Upravljanje kvalitetom.

Upravljanje kvalitetom je primjena osiguranja kvalitete (OK) i kontrole kvalitete (KK).

Iako je upravljanje kvalitetom u procesu vraćanja površine korisnicima jedinstven proces može se posmatrati kroz dvije cjeline, i to:

- upravljanje kvalitetom u dijelu procesa koji provode deminerske organizacije;
- upravljanje kvalitetom u dijelu procesa koji provodi BHMACH.

Upravljanje kvalitetom u dijelu procesa koji provode deminerske organizacije podrazumijeva osiguranje kvalitete, što obuhvata: proces akreditovanja organizacija, akreditovanja lica za poslove humanitarnog deminiranja, provjeru opreme koja se koristi u TI i čišćenju, monitoringa nad organizacijama koje izvode TI i čišćenje prije i za vrijeme procesa TI i čišćenja.

KK obuhvata proces inspekcije površina koja su bile čišćene u procesu TI i čišćenja.

Upravljanje kvalitetom u dijelu procesa koji provodi BHMACH podrazumijeva OK, što se provodi kroz adekvatno formiranje organizacione strukture BHMACH-a sa precizno definisanom hijerarhijom rukovođenja, postavljanje kompetentnih osoba na ključne pozicije, izradu preciznih SOP-ova za sve bitne procese u BHMACH-u sa mehanizmom njihovog osavremenjavanja i stalnu obuku osoblja za poslove koje obavljaju.

KK se ostvaruje kroz identifikovanje ključnih odluka koje se donose u procesima, propisane načine izvještavanja o tim odlukama, i propisanu kontrolu tih izvještaja/odluka.

7. IZVJEŠTAVANJE

Izvještaji koji se kreiraju u toku izrade općinskog plana nalaze se u Metodologiji općinskog planiranja BHMACH-a.

Izvještaji koji se kreiraju u toku NTI nalaze se u Standardu za PMA u BiH – poglavlje 2 – Netehničko izviđanje i u SOP-u BHMACH-a poglavlje – Netehničko izviđanje.

Izvještaji koji se kreiraju u toku tehničkog izviđanja nalaze se u Standardu za PMA u BiH – poglavlje 3 – Tehničko izviđanje.

Forma izjave o prihvatanja završnog izvještaja BHMACH-a od strane deminerske organizacije i općine nalazi se u prilogu 1 ovog Standarda i predstavlja njegov sastavni dio.

Forma deklaracije o vraćanju površine korisnicima nalazi se u prilogu 2 ovog Standarda i predstavlja njegov sastavni dio.

8. ULOGE U PROCESU VRAĆANJA POVRŠINE

U skladu sa Općim okvirnim sporazumom za mir u BiH, tj. Dejtonskim mirovnim sporazumom i Ustavom BiH **Vijeće ministara:**

- usvaja Strategije PMA.

U skladu sa Zakonom o deminiranju u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/02) **Komisija za deminiranje:**

- odobrava Strategiju PMA;
- odobrava Standard za PMA u BiH;
- odobrava SOP-ove i druge interne propise BH MAC-a;
- odobrava akreditacije deminerskim organizacijama.

U skladu sa Zakonom o deminiranju u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 5/02) **BHMAC:**

- izrađuje Strategiju PMA;
- izrađuje Standard za PMA u BiH;
- vodi proces akreditovanja deminerskih organizacija;
- izdaje akreditacije licima za humanitarno deminiranje;
- vrši kontrolu i odobrava opremu koja se koristi u deminiranju;
- razvija i ažurira baze podataka o svim informacijama relevantnim za problem miniranosti i provođenje PMA;
- razvija i ažurira GIS sistem;
- upravlja i provodi proces NTI;
- upravlja procesom vraćanja površine;
- vraća površine korisnicima;
- razmjenjuje informacije sa lokalnim stanovništvom s ciljem prikupljanja podataka od stanovništva i informisanja stanovništva o opasnosti od mina;
- razvija sistem upravljanja kvalitetom u provođenju PMA;
- provodi proces osiguranja kvalitete i kontrole kvalitete.

Deminerske organizacije:

- pribavljaju akreditaciju za provođenje TI i čišćenja;
- izrađuju vlastite SOP-ove za PMA za koje su akreditovane, a koji su usaglašeni sa Standardom za PMA u BiH i odobreni od BHMAC-a;
- provode operacije TI i čišćenja u skladu sa Standardom za PMA u BiH i vlastitim SOP-ovima;
- u toku provođenja operacija ostvaruju saradnju sa lokalnim stanovništvom, aktivno učestvuju u prikupljanju informacija relevantnih za problem miniranosti i iste daju na uvid BHMAC-u;
- provode ponovno TI i/ili čišćenje površina koje proizađu iz NTI, koje za osnovu ima minu pronađenu na očišćenoj ili reduciranoj površini nakon vraćanja površine;
- potpisuje izjavu o prihvatanju završnog izvještaja.

Lokalna uprava – općina:

- imenuje osobu odgovornu za koordinaciju protivminskih aktivnosti na teritoriji općine;
- aktivno učestvuje (sa BHMAC-om) u podjeli minski sumnjivih površina na MSP-u.
- određuje (sa BHMAC-om) prioritete MSP-a;
- saraduje sa BHMAC-om i deminerskim organizacijama u procesu prikupljanja informacija o miniranosti;
- potpisuje izjavu o prihvatanju završnog izvještaja.

9. AKTIVNOSTI POSLIJE VRAĆANJA POVRŠINE

Jedna od aktivnosti poslije vraćanja površine je prikupljanje informacija o korištenju vraćenih površina, s ciljem dobivanja povratne informacije koja će ukazati na eventualne propuste u procesu vraćanja površine i omogućiti otklanjanje nedostataka u budućim aktivnostima kroz popravljavanje procedura, dokumenata i elemenata sistema za OK.

Tok aktivnosti je propisan u SOP-u BHMAC-a, u poglavlju Aktivnosti poslije vraćanja površine.

9.1. *Aktivnosti u slučaju pronalaska mina na vraćenim površinama*

Druga aktivnost poslije vraćanja površine odnosi se na slučajeve otkrivanja naznaka miniranosti na vraćenim površinama, što uključuje pronađene mine, minske incidente i minske nesreće.

Postupak izvještavanja u ovakvim slučajevima je propisan u Metodologiji BHMAC-a, u poglavlju Općinsko planiranje.

Nosilac ove aktivnosti je BHMAC, a ostali učesnici su prema potrebi: predstavnici lokalne zajednice, predstavnici deminerske organizacije i predstavnici nadležne civilne zaštite.

Tok aktivnosti je propisan u SOP-u BHMAC-a, u poglavlju Aktivnosti poslije vraćanja površine, kojim je predviđeno formiranje istražnog tima.

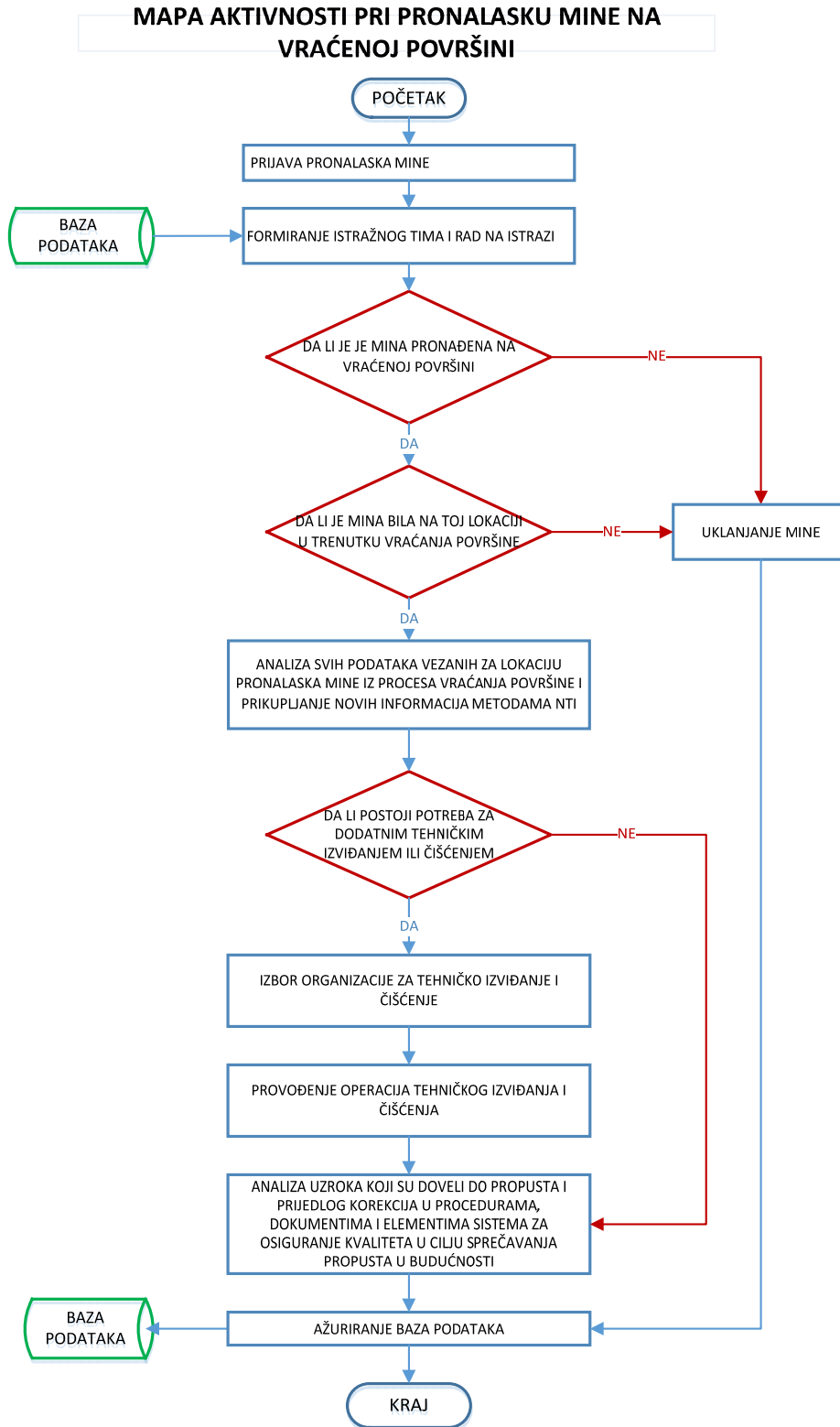
Zadatak istražnog tima je utvrditi porijeklo naznaka miniranosti (da li je porijeklo vezano za period prije vraćanja površine, ili za period poslije vraćanja površine), utvrditi lokaciju pronalaska naznaka miniranosti, zatim utvrditi da li se ta lokacija nalazi na vraćenoj površini, te utvrditi da li je ta površina vraćena kao očišćena, reducirana ili kao otkazana.

Ukoliko se utvrdi da je porijeklo naznake miniranosti vezano za period prije vraćanja površine, BHMAC će ovu novu informaciju o miniranosti analizirati skupa sa ranijim informacijama i aktivnostima provedenim na toj površini i relevantnom okruženju, postupajući (u svim segmentima u kojima je to primjenljivo) prema standardu za NTI.

Rezultat ove analize može biti redefinisane dijelova prethodno vraćene površine kao SOPO ili POPO i planiranje upotrebe tehničkih metoda (čišćenje i/ili TI) u postupku ponovnog vraćanja površine.

Ukoliko deminerska organizacija koja je provodila operacije TI i čišćenja nije više akreditovana za potrebne operacije, za njihovo provođenje biće angažovane vladine organizacije, kao što su OS BiH ili teritorijalno nadležna civilna zaštita.

Propusti u procesu vraćanja površine, koji su doveli do pronalaska naznaka miniranosti na vraćenim površinama, poslužit će za otklanjanje nedostataka u budućim aktivnostima kroz popravljavanje procedura, dokumenata i elemenata sistema za OK.

10. PRILOZI

Prilog 1 Izjava o prihvatanju završnog izvještaja

Prilog 2 Deklaracija o vraćanju površine

IZJAVA O PRIHVATANJU ZAVRŠNOG IZVJEŠTAJA BHMAC-a
ZA MSP „naziv MSP-a“

1. Izjava BHMAC-a

Završni izvještaj BHMAC-a se odnosi na vraćanje površine minski sumnjivog područja (MSP) „naziv MSP-a“. „naziv općine“:

U okviru aktivnosti na vraćanju površina obuhvaćenih ovim MSP tretirano je (netehničkim i tehničkim metodama) xx različitih dokaza miniranosti (informacije o postojanju mina i sumnje na postojanje mina). Svi ovi dokazi miniranosti, kao i način na koji je otklonjena opasnost koju oni predstavljaju, opisani su u Završnom izvještaju BHMAC-a.

Rezultat aktivnosti koje su prema Standardu za PMA provodili BHMAC i deminerska organizacija „naziv organizacije“ u saradnji sa predstavnicima lokalnih vlasti, institucija, organizacija i sa lokalnim stanovništvom, je površina od xx m² koja se vraća korisnicima na upotrebu.

Zadržati jedan od dva pasusa koji slijede zavisno od konkretne situacije.

Na teritoriji koja je obuhvaćena MSP-om „naziv msp-a“ preostala je površina od x m² na kojoj još uvijek postoji opasnost od mina. Ova površina se sastoji od xx cjelina koje su označene minskim znakovima u skladu sa Standardom za PMA u BiH. Vraćena površina i preostale sumnjive površine su prikazane na karti u prilogu.

Kompletna teritorija koja je obuhvaćena MSP-om „naziv MSP-a“ je vraćena korisnicima na upotrebu. Vraćena površina je prikazana na karti u prilogu.

Dana:

Šef ureda/kancelarije BH MAC-a
Naziv ureda/kancelarije
Ime i prezime

---

2. Izjava deminerske organizacije

Deminerska organizacija „naziv organizacije“ je u skladu sa Standardom za PMA u BiH provodila operacije tehničkog izviđanja i čišćenja u okviru MSP-a „naziv MSP-a“. U skladu sa odredbama Standarda za PMA u BiH i odredbama sa vlastitog SOP-a, deminerska organizacija „naziv organizacije“ je provodila i aktivnosti na saradnji sa lokalnim stanovništvom i prikupljanju informacija o miniranosti koje su proslijeđene BHMACH-u.

Ovom izjavom potvrđujemo da smo upoznati sa sadržajem Završnog izvještaja BHMACH-a za MSP „naziv MSP-a“, da su Završnim izvještajem obuhvaćene sve nama poznate informacije o miniranosti, te da u trenutku potpisivanja ovog akta nemamo nikakvih informacija o miniranosti ili sumnji na miniranost koje se odnose na MSP „naziv MSP-a“, a koje nisu obuhvaćene Završnim izvještajem.

Dana:

Odgovorno lice
deminerske organizacije „naziv organizacije“
Ime i prezime

---

3. Izjava predstavnika Općine

Ovom izjavom potvrđujemo da su predstavnici BHMACH-a i deminerske organizacije „naziv organizacije“ u toku provođenja aktivnosti na vraćanju površine ostvarili aktivnu saradnju sa svim relevantnim predstavnicima lokalnih vlasti, institucija, organizacija i sa lokalnim stanovništvom. Također, potvrđujemo da smo upoznati sa sadržajem Završnog izvještaja BHMACH-a za MSP „naziv MSP-a“, da su Završnim izvještajem obuhvaćene sve nama poznate informacije o miniranosti, te da u trenutku potpisivanja ovog akta nemamo nikakvih informacija o miniranosti ili sumnji na miniranost koje se odnose na MSP „naziv MSP-a“, a koje nisu obuhvaćene Završnim izvještajem.

Dana:

Načelnik općine
Naziv općine
Ime i prezime

Ubaciti memorandum BHMAC-a.

Na osnovu člana 9. tačka (b) i (g) Zakona o deminiranju u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 5/02) direktor Centra za uklanjanje mina u BiH (BHMAC) donosi:

DEKLARACIJU O VRAĆANJU POVRŠINE

Ova Deklaracija se odnosi na minsko sumnjivo područje (MSP) „naziv MSP -a“ „naziv općine“:

Aktivnosti na vraćanju površine su dokumentovane u Završnom izvještaju BHMAC-a za MSP „naziv MSP-a“. Sa Završnim izvještajem BHMAC-a je upoznata deminerska organizacija koja je provodila operacije tehničkog izviđanja i predstavnik općine, što su i potvrdili svojim potpisom na Izjavi o prihvatanju Završnog izvještaja.

Kao rezultat aktivnosti koje su provedene na MSP „naziv MSP-a“ prema Standardu za PMA površina od xx m² se vraća korisnicima na upotrebu.

Zaključno sa danom potpisivanja Izjave o prihvatanju Završnog izvještaja za MSP „naziv MSP-a“ ne postoje informacije o miniranosti ili sumnje na miniranost koje su dostupne BHMAC-u ili deminerskoj organizaciji ili predstavniku lokalne zajednice, a koje se odnose na vraćenu površinu.

Zadržati jedan od dva pasusa koji slijede zavisno od konkretne situacije.

Na teritoriji koja je obuhvaćena MSP-om „naziv MSP-a“ preostala je površina od x m² na kojoj još uvijek postoji opasnost od mina. Ova površina se sastoji od xx cjelina koje su označene minskim znakovima u skladu sa Standardu za PMA u BiH. Vraćena površina i preostale minski sumnjive površine su prikazane na karti u prilogu.

Kompletna teritorija koja je obuhvaćena MSP-om „naziv MSP-a“ je vraćena korisnicima na upotrebu. Vraćena površina je prikazana na karti u prilogu.

Prilozi:

- Izjava o prihvatanju Završnog izvještaja za MSP „naziv MSP -a“.
- Karta MSP-a sa prikazom vraćene površine i preostalih minski sumnjivih površina (ako postoje).

Dana:

Direktor BHMAC-a
Ime i prezime

Na osnovu člana 6. stav (1) tačka b) Zakona o deminiranju u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 5/02), člana 3. tačka d), Odluke o osnivanju Komisije za deminiranje u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 67/15), akta Centra za uklanjanje mina u BiH broj: DPA/02-02-3-2140/15 od 25.01.2016. godine, Komisija za deminiranje u BiH je konstatovala da je: Standard za protivminske akcije u BiH, Poglavlje 1. Vraćanje površine, prošao proceduru usaglašavanja u BHMACH-u kao stručnom tijelu Komisije.

Komisija za deminiranje u BiH na sjednici održanoj ____01.2016. godine, odobrila je Standard za protivminske akcije u BiH, Poglavlje 1. Vraćanje površine.

Komisija za deminiranje u BiH

Suvad Džafić _____

Mladen Mrkaja _____

Blažen Kovač _____

Na osnovu člana 6. stav (1) tačka b) Zakona o deminiranju u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 5/02), člana 3. tačka d), Odluke o osnivanju Komisije za deminiranje u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 67/15), akta Centra za uklanjanje mina u BiH broj: DPA/02-02-3-2140/15 od 25.01.2016. godine, Komisija za deminiranje u BiH je konstatovala da je: Standard za protivminske akcije u BiH, Poglavlje 1. Vraćanje površine, prošao proceduru usaglašavanja u BHMACH-u kao stručnom tijelu Komisije.

Komisija za deminiranje u BiH na sjednici održanoj 27.01.2016. godine, odobrila je Standard za protivminske akcije u BiH, Poglavlje 1. Vraćanje površine.

Komisija za deminiranje u BiH

Suvad Džafić

Mladen Mrkaja

Blažen Kovac

